

KOVÁCS ÁRPÁD  
SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM  
KÖLTSÉGVETÉSI TANÁCS  
MAGYAR KÖZGAZDASÁGI TÁRSASÁG

# AZONOSSÁGOK ÉS KÜLÖNBSÉGEK AZ EU -10 ORSZÁGOK VÁLSÁGKEZELÉSÉBEN

MTA 2012. NOVEMBER 20.



## AZ ELŐADÁS ÁLTAL ÉRINTETT KÉRDÉSEK

- **Államháztartási pozíciók az EU-10 országokban**
- **A gyakorlatban alkalmazott válságkezelési forgatókönyvek azonosságai és különbségei az EU–10 országokban**
- **A válságkezelés eddigi eredményei – és következményei: a pozícióátrendeződés**

## A VÁLSÁG ELŐTTI ÉVEKBEN KÉT CSELEKVÉSI FORGATÓKÖNYV, AMI AZONBAN A VÁLSÁBAN NEM ÉRVÉNYESÜL

- **A fejlesztés, növekedés áll a cselekvés centrumában: a reálgazdaság terheinek csökkentésével, a fejlesztésre fordítható források felszabadítása**
- **A társadalmi béke, a társadalmi jólét az elsődleges: a szociális védőhálók, ellátások fenntartásával a társadalmi kohézió megőrzése, erősítése**
  - **A társadalmi stabilitást szolgáló „szociális” cselekvési forgatókönyv alkalmazása fenntarthatóan valójában csak ott (volt) lehetséges, ahol működtetésének forrásszükséglete nem okozza a gazdasági dinamizmus elvesztését.**
- **A stabilitás megőrzése kerül előtérbe a válságban, mert nélküle nincs dinamizálási, fejlődési esély,**
  - **Kérdés azonban, hogy ez milyen cselekvési forgatókönyvet jelent, mely jövedelemtulajdonos csoportokra hárítják át a válság terheit**

## AZ EU-10 VÁLSÁGKEZELÉSÉNEK KÉT SZAKASZA:

- **2008 és 2010 között: a gazdasági visszaesés megfékezése, amelyhez megfelelő ösztönzést (stimulusokat) is igyekeztek alkalmazni.**
- **2011-től: az adósságcsökkentés és a költségvetési hiány mérséklése**
  - (ez természetesen fékezi a gazdasági dinamizmust, a válságból való gyors kilábalást).
- **2012 - 2013? ? ? Az EU-10 országok eltérő pozíciókkal és esélyekkel**

# AZ EU-10 VÁLSÁGKEZELÉS JELLEMZŐI (1)

államháztartási kiadások csökkenése mindkét szakaszban,

első szakaszban változott az államháztartás működési szabályainak, intézményeinek rendszere, szerkezete,

adók, vámok és járulékok általánosan, mindkét periódusban növekedtek,

ezen általános tendencia mellett, ugyanakkor az ösztönzés szándékával szelektíven csökkentek az adók, vámok és járulékok,

egyedi bankmentő akciók az első szakaszban,

ugyancsak mindkét szakaszban érvényesültek munkaerő-piaci intervenciók,

a válságkezelés második időszakában megjelentek a banki és más különadók

## AZ EU-10 VÁLSÁGKEZELÉSÉNEK JELLEMZŐI (2)

2009–2010-ben kezdtek „kimerülni” a munkaerő-piaci ösztönző programok a fiskális mozgástér beszűkülése miatt.

Az EU-10 országok viszonylag későn csökkentették a deficitet.

A megszokott gazdaságösztönző eszközök a világpiac egyensúlyhiánya terhei alatt érdemi növekedést nem tudnak indukálni.

ROMÁNIA és elsősorban MAGYARORSZÁG kivételével 2011–2012-ben visszafogottabb kormányzati aktivitást mutató válságkezelést valósítottak meg.

A válságban általánossá vált a (kölcsönös, külső és belső) *bizalomhiány* az állam, a gazdaság, a lakosság között. A bizalomhiányt a kormányzó erők egymás örökségeként élték meg.

A piaci szabályozó erők a válság megelőzésére alkalmatlannak bizonyultak. A pénzpiac feltételezett fegyelmező ereje is csak a bajok kialakulása után lépett működésbe, de akkor már későnek bizonyult.

## Az EU-10 VÁLSÁGKEZELÉSÉNEK JELLEMZŐI (4)

A válságkezelésben *több volt az azonosság, mint a különbség*.  
Eltérések elsősorban a beavatkozások mértékében voltak.

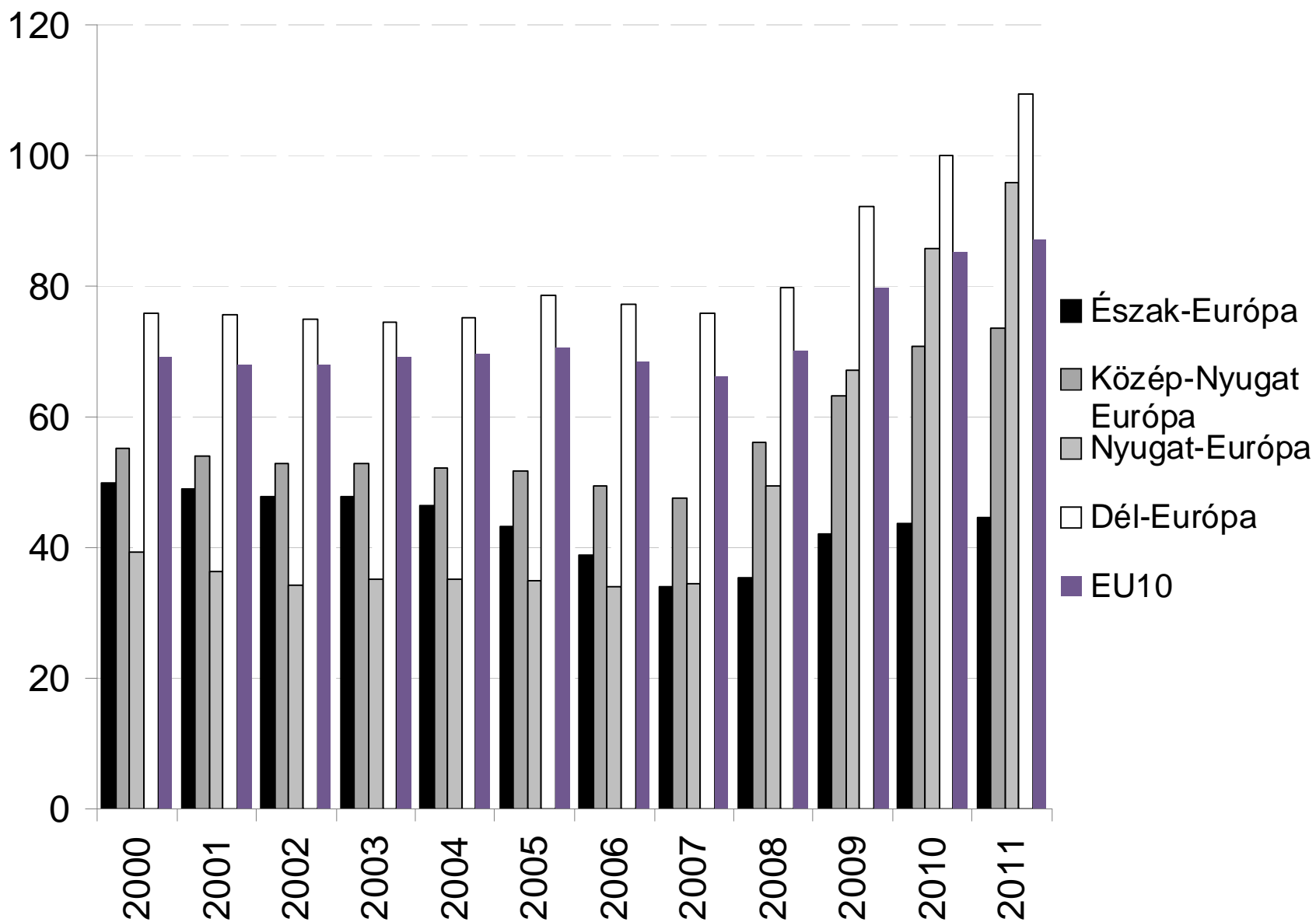
Az EU-10 országai képesek voltak helyzetük konszolidálására,  
*javultak az esélyeik a felzárkózásra*.

**MAGYARORSZÁG** is ide tartozik. De:

- az intézményrendszer működésének nem eléggé kiszámítható
- hiányosságok a stabil államháztartási finanszírozásban
- a befektetések szempontjából pedig hátul kullog.

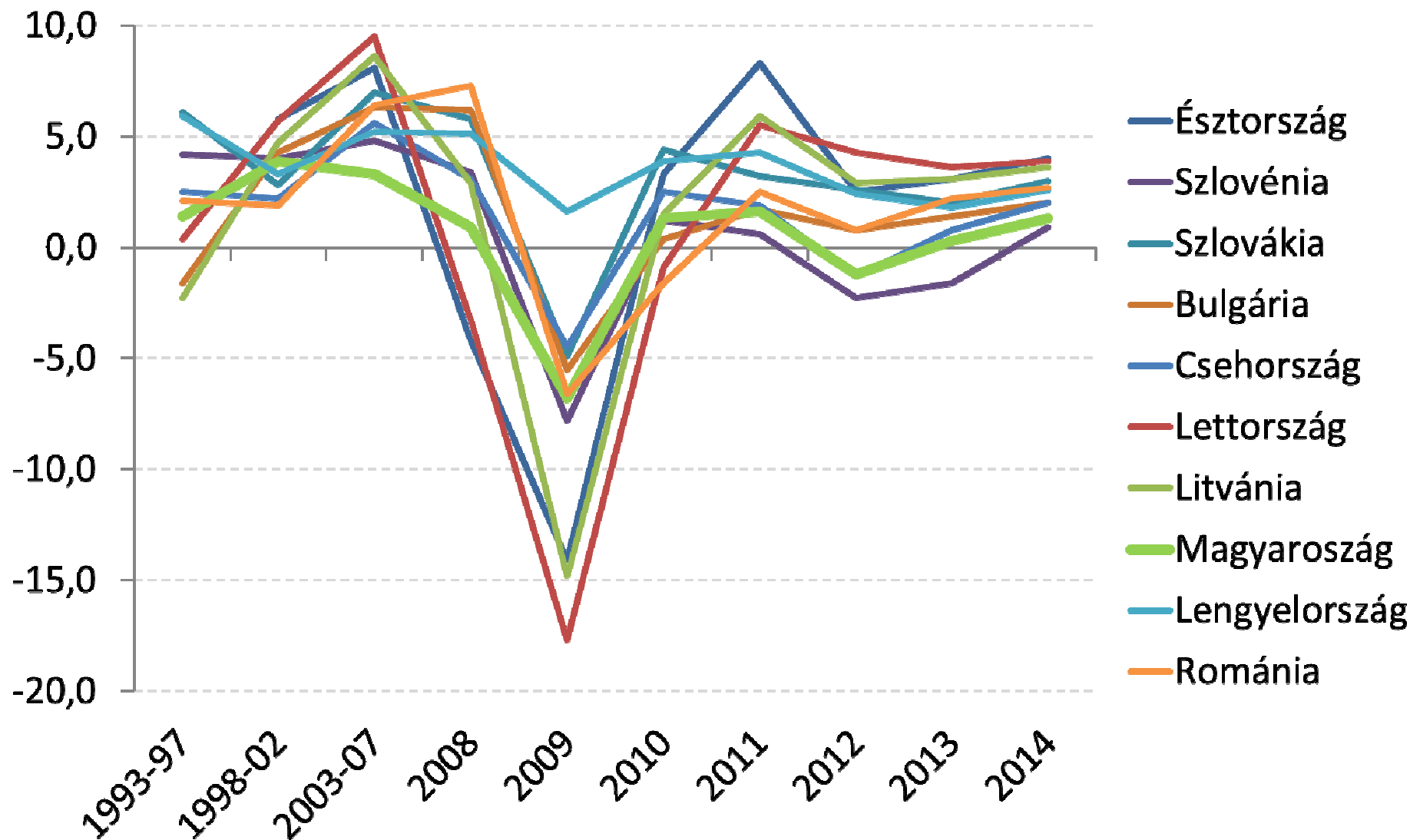
Ezáltal a felzárkózási esélyeket illetően inkább Romániához és Bulgáriához – melyeknek ugyan igen kedvező eladósodottsági mutatói vannak – áll közelebb.

## ÁTRENDZŐDÉSEK (1): AZ ÁLLAMADÓSSÁG A GDP SZÁZALÉKÁBAN

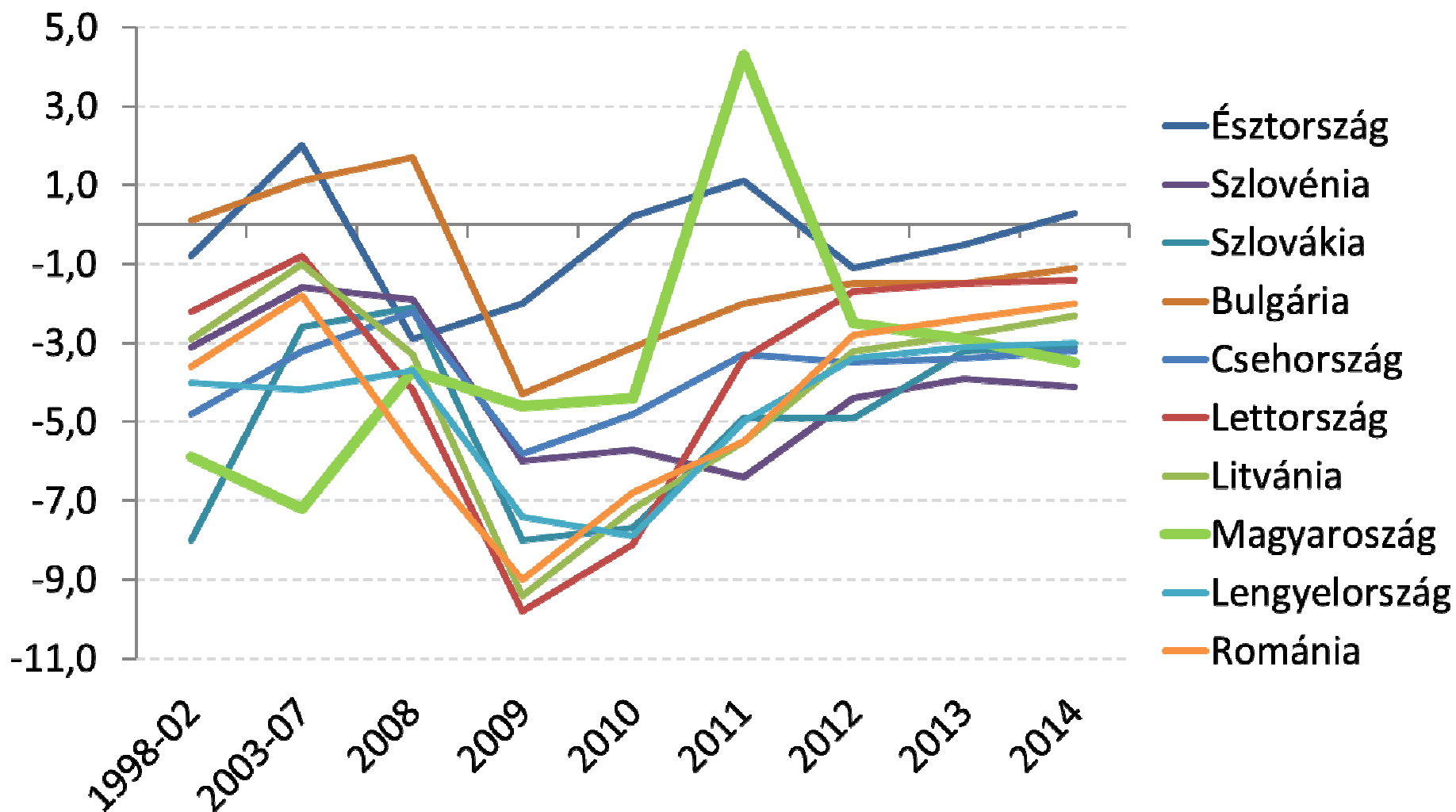




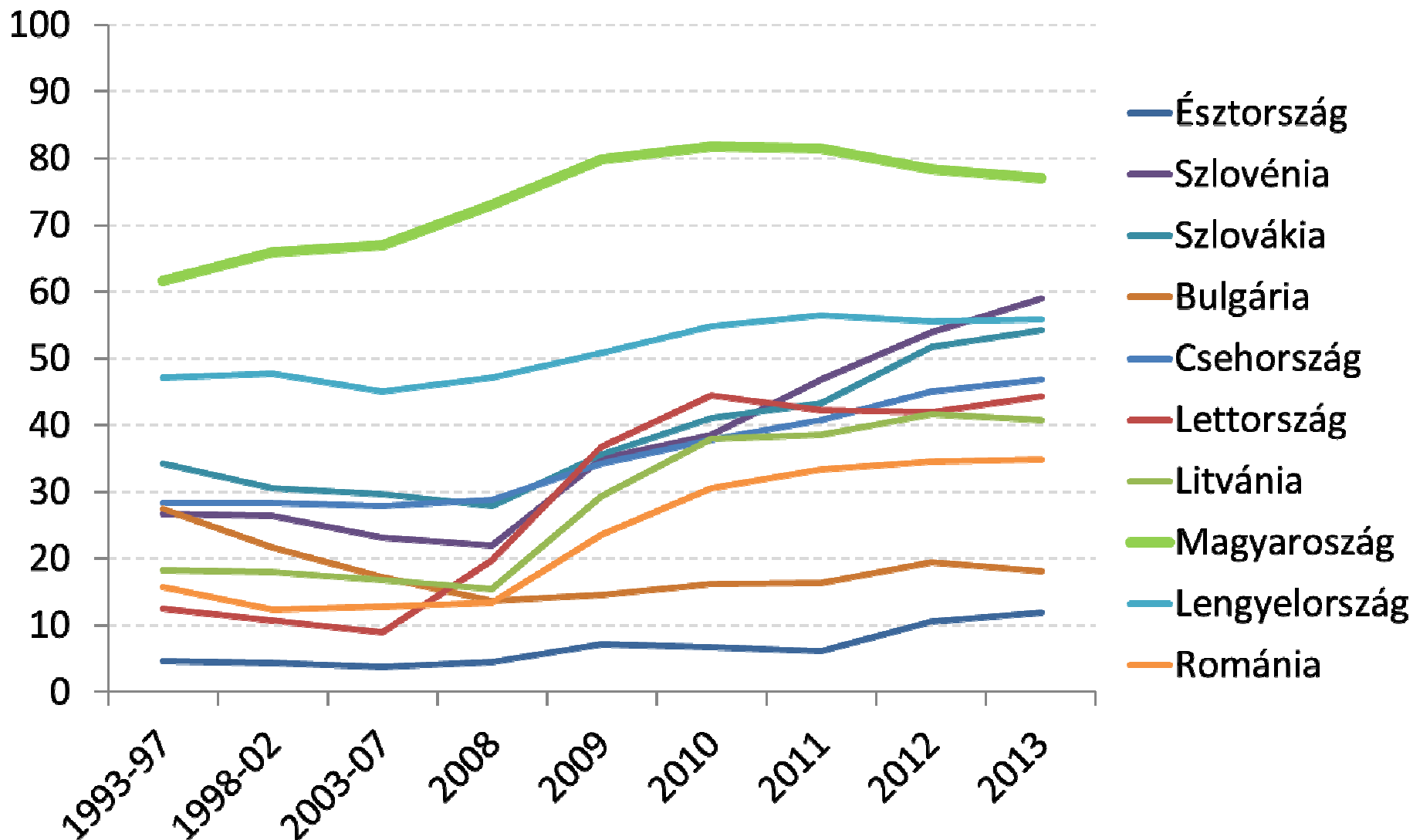
## ÁTRENDEZŐDÉSEK (2): NÖVEKEDÉSI TREND



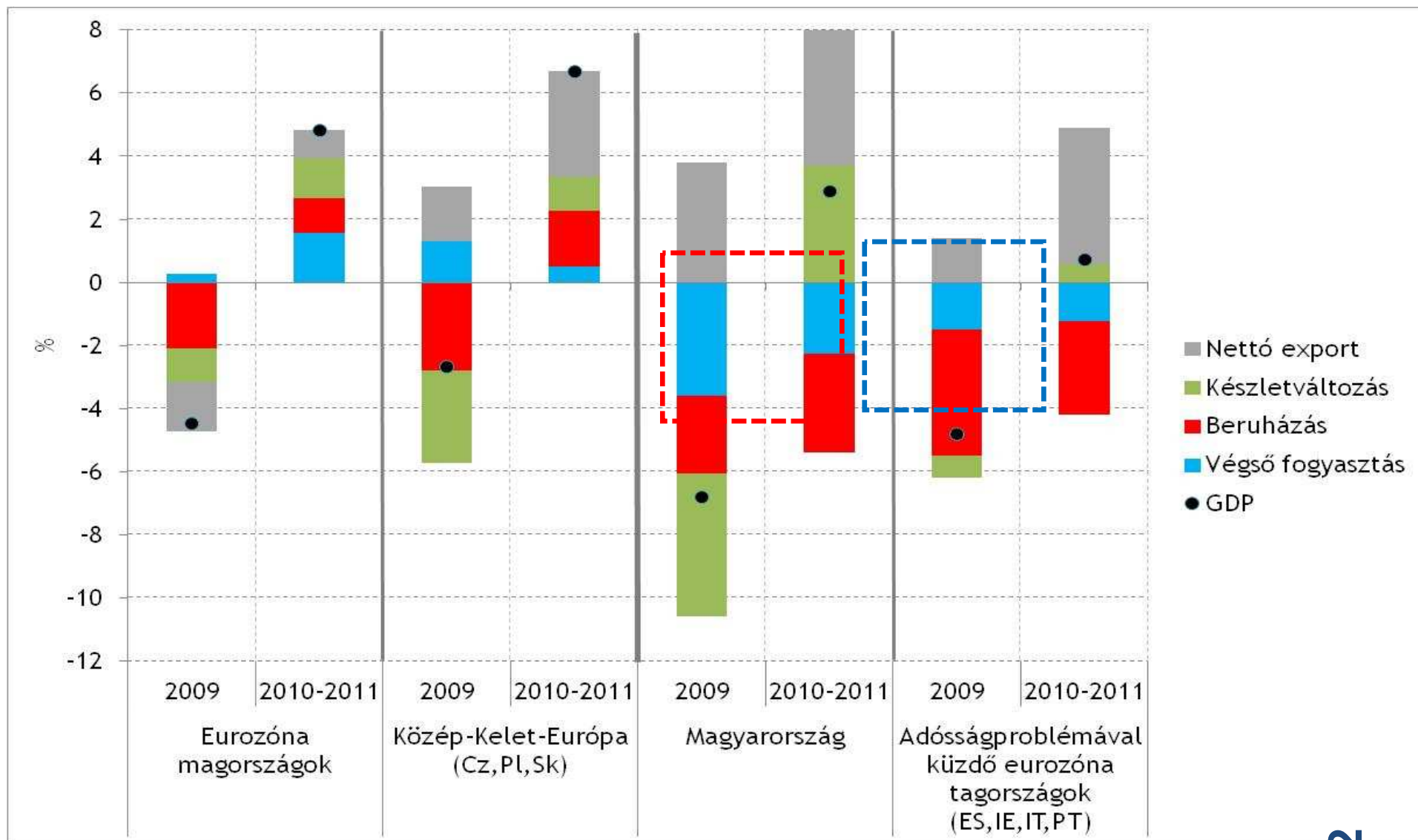
## ÁTRENDEZŐDÉSEK (3): KÖLTSÉGVETÉSI EGYENLEG



## ÁTRENDEZŐDÉSEK (4): ÁLLAMADÓSSÁG TRENDJE



# ATTRENDEZŐDÉSEK(S). ADÓSSÁGPROBLÉMÁVAL KÜZDŐ GAZDASÁGOKBAN A BELFÖLDI KERESLET TARTÓSAN VISSZAFOGOTT MARAD



Forrás: MNB

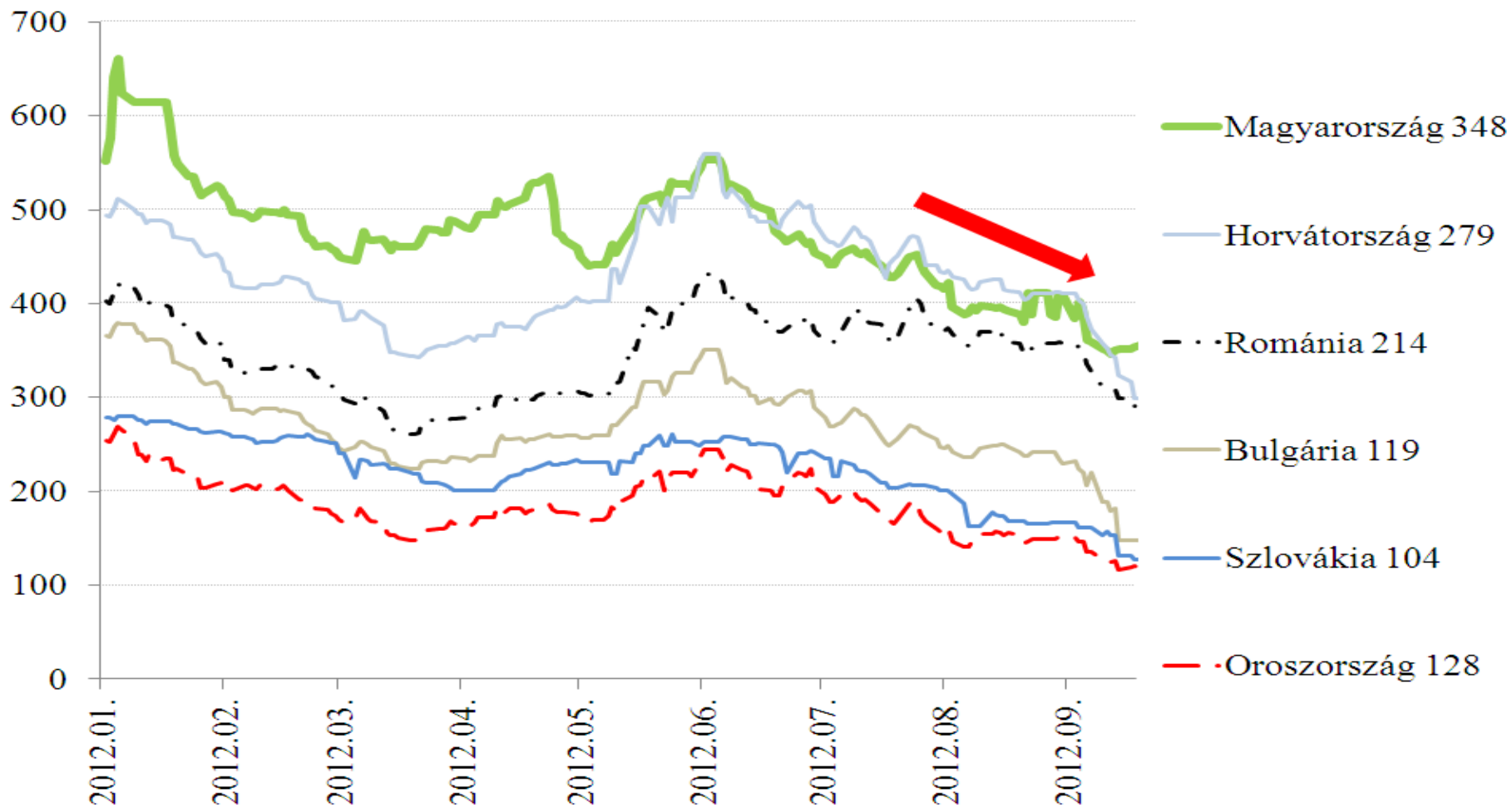
# A GAZDASÁG VESZÉLYEZTETETTSÉGI FAKTORAI KÖZÉP-KELET EURÓPÁBAN 2012 ŐSZÉN

Veszélyeztetettségi faktorok	exportfüggőség	a gazdaság nyitottsága	a bankszektor külföldi tulajdonban	nem teljesítő hitelek a bankszektorban	függőség az európai bankközi hitelezéstől	portfólió beruházások visszafordulása	külföldi hitelkitettség	gyenge gazdasági növekedés
Lengyelország	közepes	közepes	közepes	közepes	közepes	magas	alacsony	alacsony
Csehország	magas	magas	közepes	közepes	közepes	alacsony	közepes	alacsony
<b>Magyarország</b>	magas	magas	közepes	magas	magas	alacsony	magas	magas
Bulgária	magas	magas	magas	magas	közepes	alacsony	alacsony	magas
Románia	magas	közepes	magas	magas	közepes	alacsony	alacsony	alacsony
Szlovákia	magas	magas	közepes	alacsony	alacsony	alacsony	alacsony	alacsony
Szlovénia	közepes	közepes	közepes	alacsony	alacsony	alacsony	magas	magas
Balti államok	magas	magas	magas	magas	közepes	alacsony	közepes	közepes

Forrás: BNE

# A KOCKÁZATI FELÁRAK CSÖKKENTEK, UGYANAKKOR EZ A MÉRSÉKLŐDÉS MÁR RÉGIÓS ORSZÁGOKRA UGYANÚGY JELLEMZŐ, MINT HAZÁNKRA

## A CDS-felár (bázispont)



Forrás: Reuters

# A CSŐDKOCKÁZATI FELÁRAK ALAKULÁSA ÉS A GAZDASÁGPOLITIKA

1. szakasz: Lehman csőd, CEE CDS spreadek megugrása, különösen a magas folyó fizetési mérleghiányú országokban (BG, RO, HU).

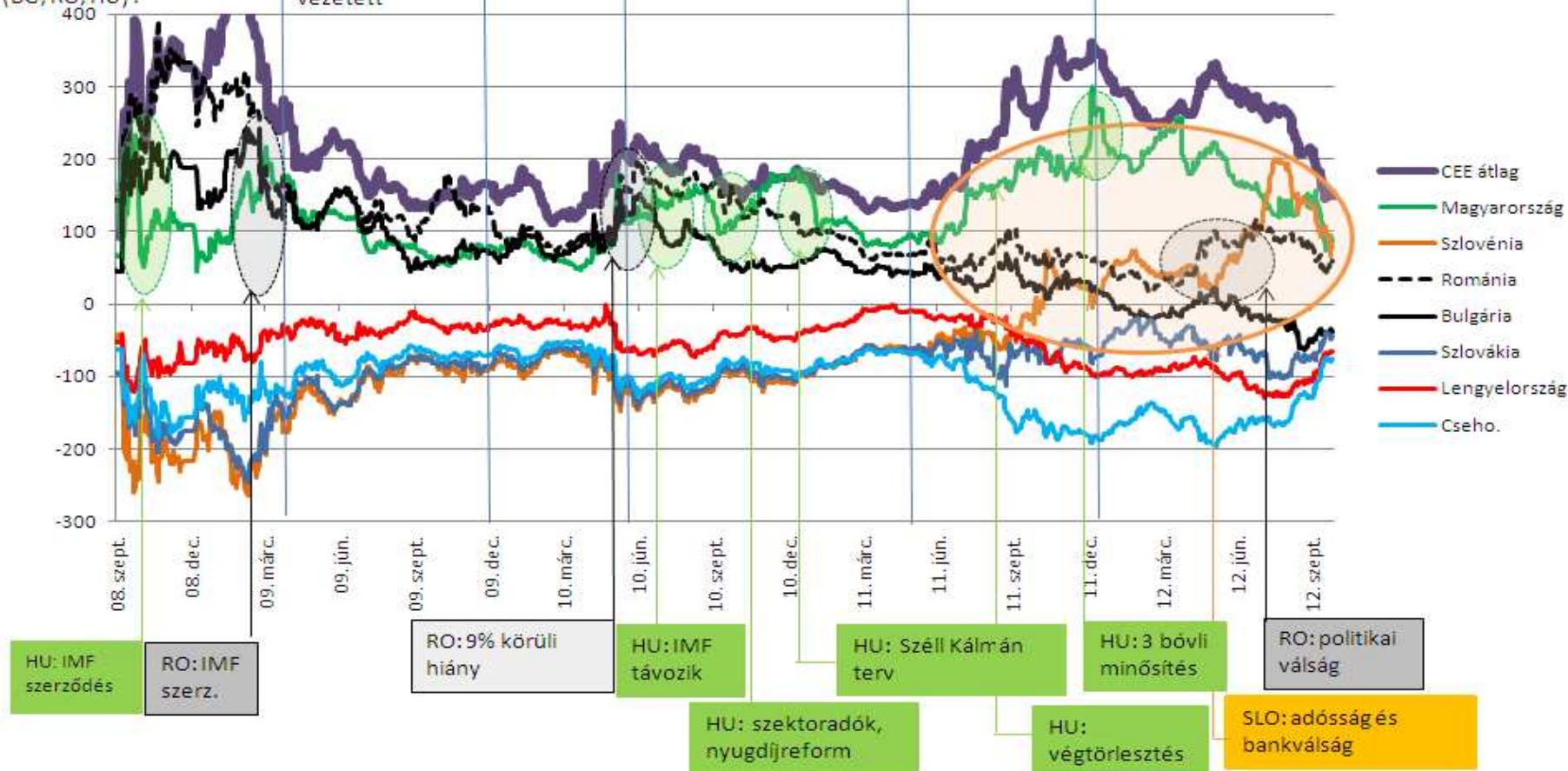
2. szakasz: a fejlett országok fiskális és monetáris lazítása konszolidációhoz vezetett

3. szakasz: kezdődik a görög válság

4. szakasz: az amerikai mennyiségi lazítás (QE2) bejelentése és indulása megnyugvást hoz

5. szakasz: mélyül az európai adósságválság

6. szakasz: CEE kikerül a fókuszból, a feltörekvő országok kötvényei iránt óriási a kereslet



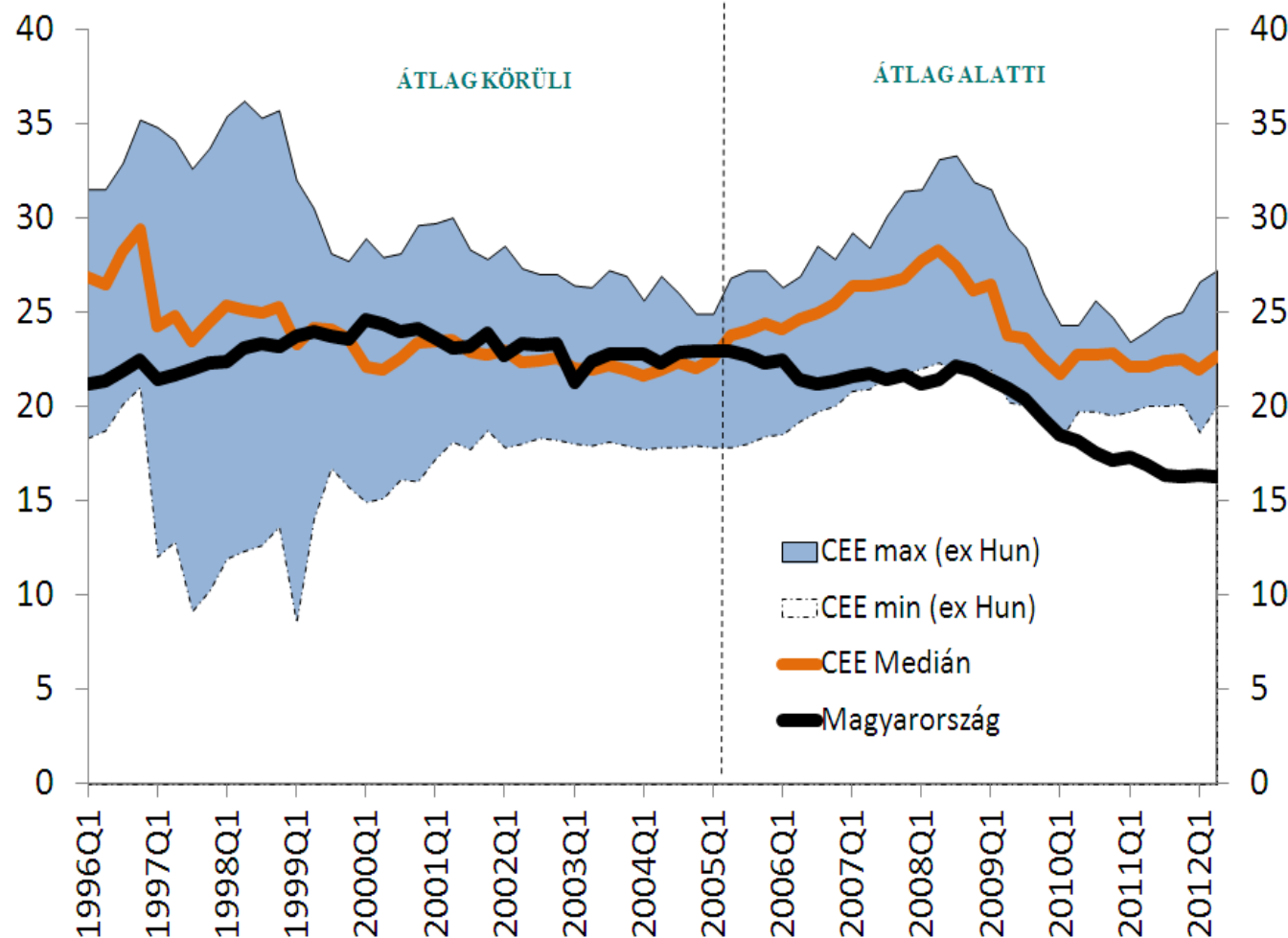
A CEE átlag az egyes országok felárainak az átlaga. Az egyes országok vonalai pedig a CEE átlagtól való eltérést mutatják, mert így lehetséges az ország-specifikus folyamatokat ábrázolni.

- **A magyar kormány egy éve fordult az EU/IMF pároshoz egy lehetséges pénzügyi segítségért/elővigyázatossági/készenléti hitelért.**
- **A megállapodás esélyét befolyásolja, hogy, mivel a piac erők nem tudják felülírni a 22-es csapdája szituációt - nincs piaci nyomás amíg a megállapodás lehetősége adott, de nincs sürgetés a megállapodásra, amíg nincs piaci nyomás - , egy törékeny, de stabil egyensúly áll fenn tehát mindaddig, amíg a globális hangulat nem romlik hirtelen, vagy más események nem indokolnak mást...**



# STRUKTURÁLIS PROBLÉMA (1) : A BERUHÁZÁSI RÁTA NÁLUNK A LEGALACSONYABB A RÉGIÓBAN

## A BERUHÁZÁSOK A GDP ARÁNYÁBAN (%)



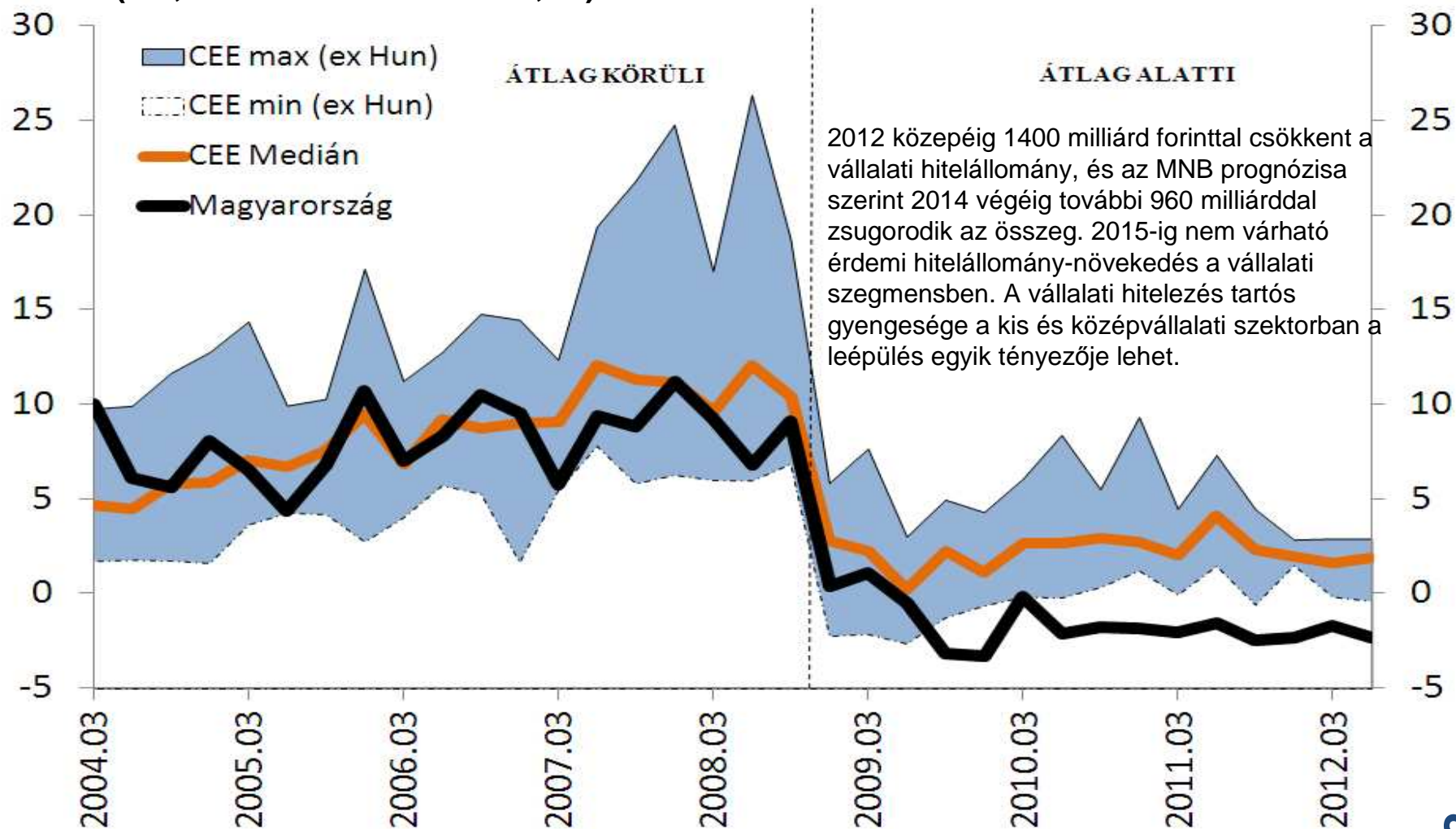
### Lemaradás okai

- Bizonytalan makrogazdasági környezet:
  - EMU adósságválság
  - Magyarországon lassan 5 éves költségvetés restriktció
- Bizonytalan szabályozási környezet - szektoradók
- Bankadó
- Végtörlesztés miatt szűkös, a felárak miatt pedig drága finanszírozás

Forrás: Eurostat, CEE : Visegrádi országok és Románia illetve Bulgária

## LEGGYENGÉBB A HITELEZÉSI AKTIVITÁS, AMI VISSZAHÚZZA A

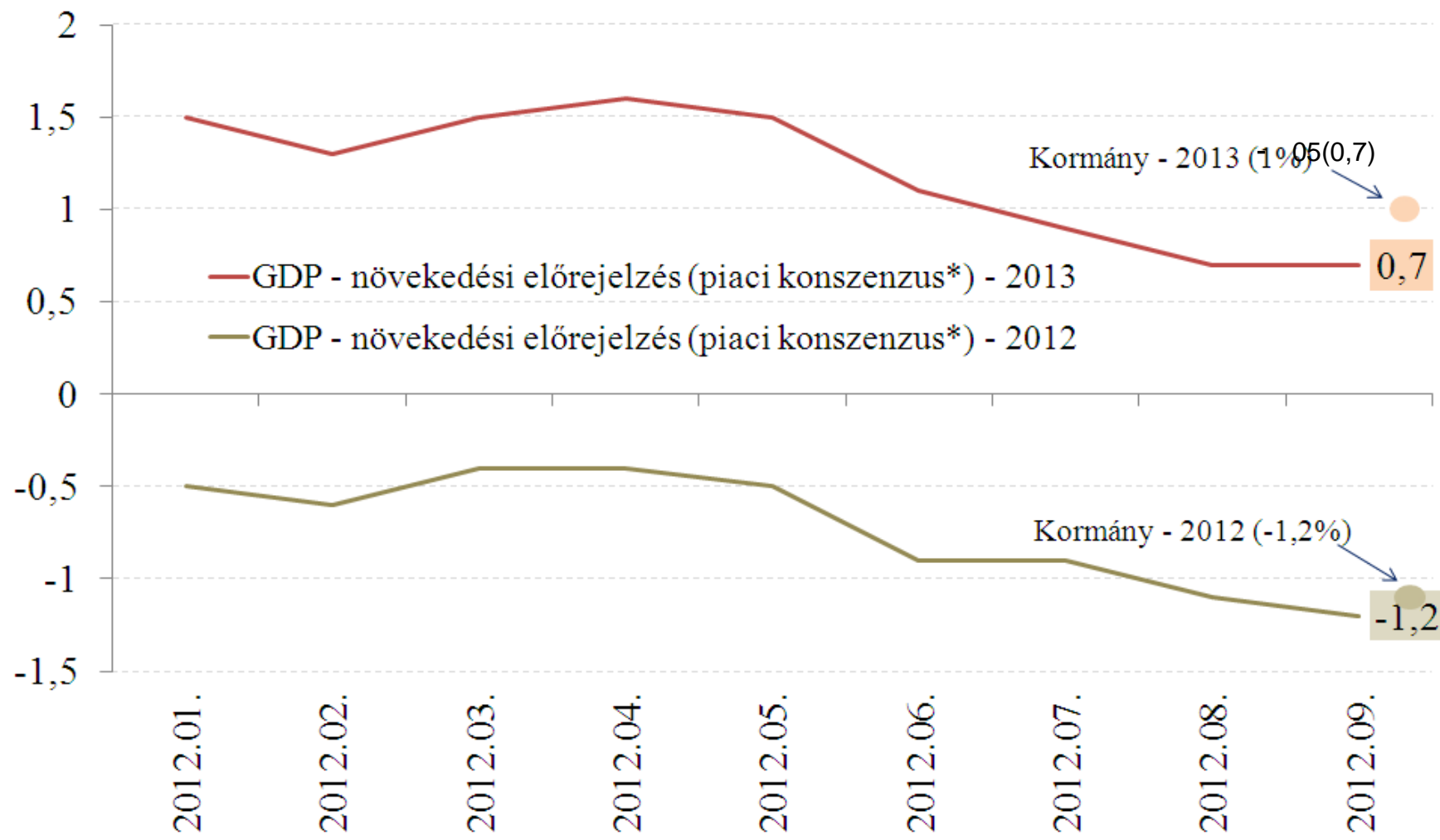
### A BANKSEKTOR NETTÓ HITELEKIHELYEZÉSE A MAGÁNSZEKTOR FELÉ (SA, A GDP ARÁNYÁBAN, %)



Forrás: Nemzeti Bankok CEE : Visegrádi országok és Románia illetve Bulgária

## A KORMÁNY ÚJ A 2012-2013. ÉVI GDP- PROGNÓZISA MÁR ÖSSZHANGBAN VAN AZ EU BIZOTTSÁG A PIACI ELEMZŐK ÉS A KT NÖVEKEDÉSI VÁRAKOZÁSÁVAL

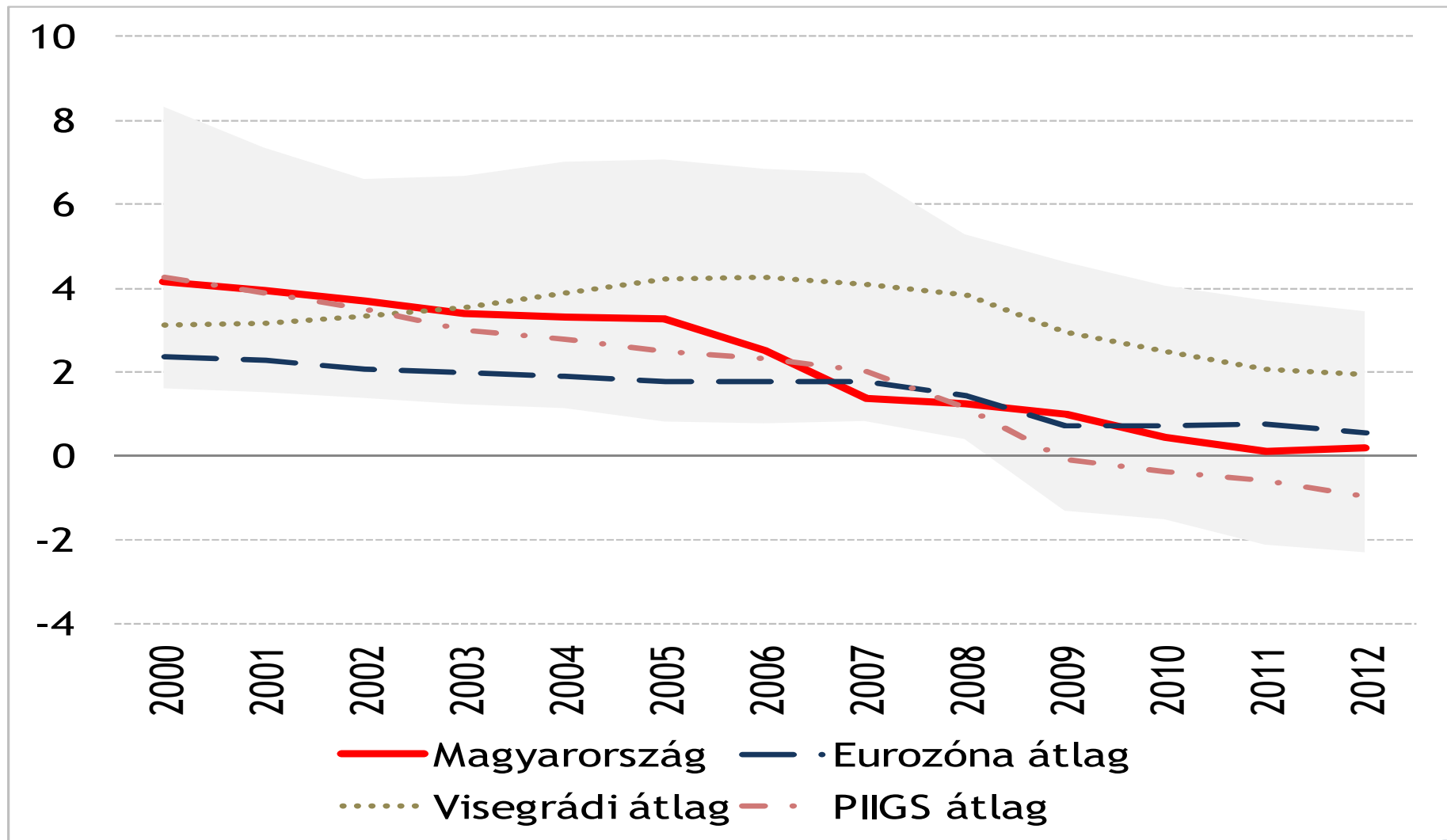
GDP - növekedési várakozások 2012-re és 2013-ra az egymást követő



Forrás: NGM \*: Consensus Economics piaci elemzői felmérés (2012. szeptember)

## MAGYARORSZÁG FELZÁRKÓZÁSA ÉRDEKÉBEN TREND MEGVÁLTOZTATÁSÁRA VAN SZÜKSÉG

Ha így marad, akkor a potenciális növekedési ütem csökken!



**Számolni kell azzal, hogy az állami aktivitás a piaci kockázatokat beviszi a költségvetési szférába.**

**Vállalkozói ötlet és piac nélkül az adókedvezmények hatástalanok, s nem csak azért nincs hitel, mert a források beszűkültek, hanem mert nincs mire nyújtani!**

**A STABILITÁS ÉS DINAMIZMUS HARMÓNIAJÁNAK HIÁNYA KÉTSÉGESSÉ TESZI A VÁLSÁGKEZELÉS SIKERÉT!**

## **STABILITÁS, KISZÁMÍTHATÓSÁG, ÉRDEK- ÉS ÉRTÉKHARMONIZÁCIÓ.**

- **A fegyelem: fegyelmezett költségvetési politika mindennek az alapja.**
- **A növekedés: annak tudata, hogy a külföldi tőkebeáramlás, banki aktivitás a növekedés egyik feltétele.**
- **A bizalom: a partnerek meggyőzése, hogy amit tesz egy kormány, azt őszintén, az együttműködés szándékával és nem taktikai okokból teszi.**
- **A türelem: vigyázni kell arra, hogy az azonnali korrekció reflexe ne vigye a választott megoldásokat az improvizáció irányába.**

**KÖSZÖNÖM MEGTISZTELŐ  
FIGYELMÜKET!**